

Egyfelvonásosok a Kiszínházban

Arkosl Árpád rendezésében két egyfelvonásos drámát mutat be a Szegedi Nemzeti Színház prózatrúdája holnap, szerdán este 7 órától a Kiszínházban. A lengyel **Tadeusz Rozewicz** *A szemtanúk avagy A mi kis stabilizációnk* című darabját **Cservenits Jolán** fordításában eleveníti meg **Fekete Gizi**, **Nagy Zoltán**, **Bagó László** és **Vass Gábor**. **Edward Albee**-nek, a Millert és **T. Williams**-et közvetlenül követő amerikai írónemzedék legjelentősebb képviselőjének 1958-ban készült, s első világsiker aratott darabját, a *Mese az Állatkert-ről* pedig, **Elbert János** fordításában, **Király Levente** és

Kovács Lajos viszi színre. Mindkét darab díszlet- és jelmeztervezője vendégművész: **Antal Csaba**, s ugyanígy vendégművész a kísérőzene szerzője, **Mártha István**. A szerdai bemutatóra a **Juhász Gyula**-bérletek érvényesek.

Tudományos ülés

A Szegedi Orvostudományi Egyetem tudományos ülést rendez ma, kedden délután 4 órakor dr. Boda Domokos egyetemi tanár elnöklétével a SZOTE oktatási épületének tantermében és társalgóiban. A tudományos-szakmai információ újabb módszere című bevezető előadáshoz húsz demonstrációs poszterbemutató csatlakozik, majd 17 óra 20-tól a módszer vitáját rendezik meg.

Megtakarított energia

A kohászati és gépipari vállalatok az év eleje óta több mint 74 millió forintnyi energiát takarítottak meg, zömét, az év első negyedében. Ez a megtakarítás az egész évre vállalták 41 százaléka. Egyebek között szén-

ből 7500 tonnát, tüzelőolajból 1300 tonnát, villamos energiából csaknem 13 ezer megawattórát takarítottak meg, s fűtőolajból a megtakarítások értéke az egész évre vállalták több mint 90 százaléka (MTI)

Tóth Béla

A Délmagyarország körülgondolása

(1). Hetven év az egyes ember életében tekintélyes kornak minősül. A hetvenéves ember, ahogy mondani szokás, nem mai gyerek, aki tán rég elhajtotta a csikófogat.

A hetvenéves Délmagyarország, ha a 360. évében megjelenő belga Wekelycke című napilapot hasonlítom hozzá, általános iskolás korú. Majdnem felnőtt, ha a 200 éve megjelenő *The Times* című napilappal hasonlítgatom.

Am az 1910. május 22-én született Délmagyarország léteének első pillanatában érettségel, felnőtt beszélni tudással lépett be Szeged város világába, ahol napilaptestvérei, az ötvenéves Szegedi Híradó élt, a harminckét éves Szegedi Napló virult, a tízéves Szegedi Friss Újság harsonázott, a nyolcadik évében topogó Szeged és Vidéke trombitázott, az egyéves Friss Hírek gögicsélt. Így a Délmagyarország volt a város hatodik, nem várt és nem szeretett lapgyermek.

A laptestvérek nem tudtak örülni az újabb kenyérpusztító megjelenésének.

Még a Szegedi Napló legmelegebb szívű munkásai, Tömörkény és Móra sem fogtak tollat az üdvözlésére. Pedig rájuk igazán nem jellemző a szűkkeblűség, hanem a lapulajdonosok tökéletes versenyében az a világ nem ismert se igralmat, se kegyelmet, minden eszközzel igyekezett ledőlni a riválisokat. Ha ezt nem teheti, legalább mélysegesen hallgat róla. Mégcsak nem is pocskondiázta, hiszen azzal már az életéről szólna, és ez hírverés lenne az újszülöttnék.

Az ország 158 napilapja közül tizenhárom megiscsak megszólalnak a Délmagyarország közzétételére, amiben a szegedi laptestvérek nem sok örömet találnak. A Magyar Estilap így ír:

„Délmagyarország címen

új napilap jelent meg városnap Szegeden, a délvidek központjában. Az új lap, amelyet Róna Lajos szerkeszt, úgy tartalomában, mint kiállításban messze föltötte áll a vidéki hívnak. Minden tekintetben a fővárosban szerkesztett lapok színvonalának benyomását kelti. A kiválóan szerkesztett újság túlnó a szegedi körülményen, annak a célnak megfelelően, amelyet maga elé tűzött. Az újság első száma 64 oldalas terjedelmével, gazdag tartalmával, fényes kiállításával nagy föl-tűnést keltett a kultúr- és életpályára foglalta el azt a helyet, amelyet nagyon sok lap hosszú évtizedes kísérletezés után sem érhetett el.”

Szíven üthette Tömörkényt és Mórát, hiszen máig hívó hittel vallhatjuk, de ők is nagyon jól tudták, hogy európai szinten írják, szerkesztik, munkálják a nagyon szeretett Szegedi Naplót. S ilyen orcapírító reklámszó-veggel minősítik azt a munkát, azt a lapot, amiben ők nemcsak kenyérüket, de az örömeiket is megtalálták.

Soha nem volt szokásuk személyes ügyben a nyilvánosság elé rukkolni, ezért nyoma sincsen a fájdalomnak. Azonban bölcsen tudták, hogy az 1910-es Szeged összlakossága, a külterületeket is beleértve, vékonyan tesz ki 120 ezer lelket. A hat napilap mellett még további öt folyóirat is ennek a lakosságnak az érdekében frödi, ennek a lakosságnak előfizetői táborából él, de eljárnak ide még más vidékek lapjai is, bekopogtatnak a fővárosi napilapok tucatjai a lakások, a vendéglők asztalaira, az állomások és utcák árus standjaira.

Miközben az olvasni tudó lakosság lehet olyan 40 ezer lélek, amelynek fele nem érdekli a napilapok iránt, a felének a fele nincs olyan anyagi helyzetben,

hogy rendszeres előfizető legyen. Mindent összeszámítva, maradhat olyan tízezer szegedi, aki potenciálisan előfizető, olvas, tehát lapelhető, amin megosztják a Délmagyarország világra születésével hat napilap. Nagy jóindulattal összeszámolva laponként ezer rendszeres előfizető is alig juthat egy fejletlennek. Azért mondjuk feltételek módjában, mert az előfizetők között üzleti okokból titokban tartották.

Minden szerkesztőségben három-négy zsnaliszta és ugyanannyi nyomdász, valamint terjesztő élt. Nagyon erőteljes, szemtelenül merész, tépófoggal született csecsemők kell annak a lapnak lennie, amely erre a gazdasági aszályok között vergődő világra mer lakázni. Különösen, hogy a már említett laptestvérek patinás írói, újságírói hagyományok útjain jártak, kialakult olvasói gárdával, a Naplót és a Híradót Mikszáth, Gárdonyi, Tömörkény, Móra fémjelzték, mint belső munkatársak. És a különböző munkatársak sem kisebbek mint Ady, Krúdy és még sokáig sorolhatnám a jelesebbeket.

Az elsőnapos Délmagyarország így magyarázza a létezését: „Engem az egész Dél-Alföld bölcsője ringat. Ó kelt életre, mert bölcsen tudja, hogy az elmúlás alól a legszebb zengésű szakállbariton sem kivétel, amely mostanában hol a 49-as párt, hol a 67-es párt, hol a radikális, hol a reakciós párt irányába torzul.

A mi lapunk skálája az érlelő idők napsütése és viharai alatt erősödik, szélesedik majd. Hisszük és vállaljuk, hogy elmentés hangmerekbe sohasem csap át, hanem megmarad az alaptonusnál: a becstelenség és szilárd meggyőződésnél, az olvasókörnég lelkiismeretes szolgálata-nál.”

(Folytatjuk.)

Ússzatok, halacszkák

Öt évvel ezelőtt jelent meg **Balogh Elemér** kisregénye, az *Ússzatok, halacszkák*. Vékony kis könyv, zsebben elfér. Ott is lenne a helye. Céltudatos (vagy annak hitt) jóvő-menéseinket, lótas-futásainkat ez, meg amaz után, a „magunkat, meg a világot utolérni” — hajszáinkat megcsillapíthatná néha. Elő-elvonnánk, belenéznénk, meglátnánk magunkat. Eltöprengénék egy percre: mivégre is, hogyan is élünk? Jól csináljuk?

Az *Ússzatok, halacszkák* azért olyan megtorpanó, lelki földrengést okozó olvasmányélmény, mert alapvető, létélményünkről beszél. 86 éves öregemberét, **Mátics Ráfaelt**, 10 éve „dugták be” a szociális otthonba. Nem valami különös rosszindulat, gyűlölködés, érzéketlenség okán, csak úgy, a hétköznapi praxis diktátumára, élő, gyakorlatias törvényeink szerint, mert öreg már, hasznavehetetlen, akadék. Nekí is jobb, na nem botlanak bele folyton, ha a helyére kerül, ahova a természet és társadalom bevett rendje paran-

csolja. Tíz év után, mint a börtönből, szökve indul az öreg, haza, az unokáihoz, mert emlékezik, hogy a gyerekek szerették. Csak-hogy a világ megváltozott. Mátics bácsinak minden megmaradt életenergiájára szüksége van az akklimatizációhoz, s mikor sikerül, mögötte van a lidérces-láz-almos és védekező reményekkel megtett út hazáig, akkor válik végérvényessé: nincs otthon, nincs már „valahol lenni a világban”, az öregnek nincs helye a Nap alatt. A ház üres, a vejét és az unokákat kiröpítette az élet, elköltöztek. Utolsó erejével fellobbantja még magában a csalfa reményt, eszelős akarattal várakozásra kényszeríti magát. Aztán megszűnik minden, csak embervoltának utolsó szikrája izzik föl még egyszer, megrendítő, vakító ragyogással: lázasan kapáni kezdi az udvart borító dudvát, mert „ha nem jönnek is, az udvarban rendnek kell lennie”. A végső lobogás a patakparton hal el: ott játszottak az unokák, utánozva a halacszkákat, s ott érti meg Mátics

Ráfael, eliramlottak visszahozhatatlanul, itt hát a vége élete küszködéseinek.

Maklár Zoltán élte meg az öreg Mátics utolsó napját a regény tévéfilmváltozatában. A színész nem vállalhatott több szerepet. Ki dönthetné el, hogy ez a nézői tudat, vagy Maklár hihetetlenül hiteles művészi ereje emelte inkább a **Nemere László** rendezte filmet; mindenesetre néhány pillanatában képes volt ugyanolyan megrendítő hatásokat közvetíteni, mint maga a kisregény. Néhány pillanatában, mondjuk, mert bár az írás formai megoldásai első pillantásra filmert kiáltanak, az öreg visszaemlékezései, lázálmai a képszerű kifejezőmódot — megint megtörtént, mint annyiszor: a rendezői gondosság és a regény líraisága iránti affinitás ellenére az irodalmi szöveg sokértelműségét az olvasói képzeletben meglevenedő sokszínűségét és egységét egyszerre változtatta, egyszerűsítette a filmes megjelenítés.

Sulyok Erzsébet

In memoriam Sartre

Ismerünk hegy- és vízrajzi, államigazgatási és egyéb térképeket. Van azonban egyfajta, mely nem rajzolt, festett vagy nyomtatott, hanem elmékben élő, olvasmányok alapján, képzeletben szemléltethető: illet mutatott be vasárnap este a Petőfi adón **Boldizsár Iván** — a *Szellemi térképolvasás* című sorozatban.

„Európa szellemi térképén minden főváros mellé odaíratnánk a nevet” — e mondat hangzott el a tízperces memento elején annak az embernek tiszteletére, akit korunk Voltaire-ének is neveztek. S akiről inkább kevesebbet, mint túl sokat mondunk, ha a XX. század legnagyobb hatású gondolkodójának nevezzük. Mert **Jean-Paul Sartre** valóban örökös volt a XVIII. század szellemóriásának.

Az alig egy hónapja elhunyt filozófus és író életművének értékelésekor kulcszó a humanizmus. Ez az annyiszor és annyit lejárított, mégis örök és felülmúlhatatlan eszményfogalom, amelyet **Boldizsár Iván** is írásának címével választott: **Jean-Paul Sartre humanizmusa**. Valóban: túl kevés, túl leegyszerűsített dolog volna azt mondani, hogy

Sartre „csak egzisztencialista” filozófus volt. Innen indult el, ám a humanista lényeg jutott, számtalan elmentmondással és azok feloldásával; műve a kor dialektikus architektúráj, hatalmas építménye. Feltehető a kérdés: humanizmus-e az egzisztencializmus? A fasizmussal szembeni ellenállás hatására egy egész könyvvel mondott rá igent.

Boldizsár Iván szellemi térképolvasása közben felfejelődött Sartre, az író arcképe éppúgy, mint a gondolkodóé. Aki konokul, keményen és következetesen küzdött az ember örök reménytelenségével, így vágyódva a legszentebb végél: a szabadság felé... S a Szabadságot akár életműve másik kulcsszavának is nevezhetnénk. Azzal vádolták sokszor és sokan, hogy individualista, hogy pesszimista musba hull. Pedig heroikus harca a reményért, imígyen az emberi egyéniség kiteljesítéséért igazán európai csúcsteljesítmény: egy tiszta ember életműve. S hogy milyen kollektív elkötelezett-séggel, valójában milyen mélyen átélte közösségi szellemmel élt és gondolkodott, azt — **Boldizsár Iván** emlékezetesen szép írásának leg-

végén hallhattuk: „Egyedül senki sem képes újat alkotni. Egész életében mindig olyan embereket kerestem, akikkel együtt harcolni tudok.”

Domonkos László

A Szovjetunió Magyarországi Kereskedelmi Képviselete, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület közöl, földgáz és víz szegedi szakosztálya, valamint a Magyar-Szovjet Baráti Társaság prospektuskiállításával és filmvetítéssel egybekötött előadást szervez holnap, szerdán délelőtt 10 órakor Szegeden, a **Technika Házában**. **Juravics Aladár** üzemvezető mérnöknek, a szegedi szakosztály elnökének megnyitóját után **Müller József**, az NKfV szegedi üzemének energetikusa a szegedi üzem energiaellátásának helyzetéről és problémáiról beszél, majd **J. E. Rahimov** mérnök, a Tyesmasexport képviselője a kazanyi kompresszorgyár kompresszorrendezéseinek üzemeltetési tapasztalatai címmel tart előadást.

Több szén Visontáról

A visontai bányászok az év első harmadában csaknem két és fél millió tonna szenet adtak a szomszédos Gagarin Hőerőműnek, 50 ezer tonnával többet a tervezettnél, és ezzel teljesített vállalkozás esedékes részét. Az eredmény különösen azért szembetűnő, mert a visontai szénmezőn a termelést egy ideig üzemzavar is nehezítette.

A műszaki hónap programjából

Ugyancsak a Szovjetunió Magyarországi Kereskedelmi Képviselete, valamint a Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület megyei csoportja szerdán délután 2-kor, a **Technika Házában** propektuskiállításával és filmvetítéssel egybekötött előadást rendez. **V. V. Szuhorukov** mérnök, a Tyesmasexport képviselője az SZTB-szövőgépek konstrukciójának és technológiai jellemzőinek továbbfejlesztéséről beszél.

Holnap, szerdán a **DE-FAG** szegedi falemezgyár-

Közel 12 ezer kiskereskedő működik az országban

Egy év alatt több mint nyolcszázalékkal növekedett a magánkereskedők száma, folytatódott tehát a hálózat lassú gyarapodása — állapította meg beszámolójában **Gyürky Rudolf**, a szervezet elnöke, a KISOSZ választmányának hétfői ülésén, amelyen értékelték a magánkereskedelem helyzetét, tevékenységét, meghatározták a központi követelményekhez igazodó feladatokat.

A létszámnövekedés azért

is jelentős, mert a magánkereskedők társadalombiztosításba való bevonása után most telt el a nyugdíj megszerzéséhez szükséges 10 év; mintegy kétszázötvenen éltek is ezzel a lehetőséggel. **Jelenleg 11 ezer 689 kiskereskedő működik az országban**, számuk a családtagokkal és az alkalmazottakkal együtt megközelíti a 20 ezret.

A választmány ülésén hangsúlyozták, hogy a jövőben *vegyék jobban figyelembe a magánkereskedelem sajátosságát*, de gátolják a kiskereskedők kezdeményezéseit azzal, hogy a nagy áruházakkal, üzletekkel azonos követelményeket szabnak részükre.

Lauthán Ferenc belkereskedelmi miniszterhelyettes felszólalásában is jelezte, hogy további döntések vannak előkészületben, a minisztérium a szolgáltatások körének kívánt bővítésére és minőségük javítására javaslatokat dolgoz ki az ösztönözőbb gazdasági szabályozókra, a rugalmasabb szervezeti formákra. A miniszterhelyettes felhívta a figyelmet arra is, hogy a nagyobb lehetőségek egyetlen kereskedőt sem jogosítanak fel szabaddosságra, a törvények kijátszására, a rendelkezések mel-lőzésére.